

לפני עור במלמד גוי תורה

איתא בסנהדרין נ"ט א' 'ואמר ר' יוחנן עכו"ם שעוסק בתורה חייב מיתה, שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה, לנו מורשה ולא להם, וליחשבה גבי שבע מצות, מ"ד מורשה מיגזל קא גזיל לה, מאן דאמר מאורסה דינו כנערה המאורסה דבסקילה, מיתבי היה ר"מ אומר מניין שאפ"ל עכו"ם ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול, שנאמר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, כהנים לויים וישראלים לא נאמר אלא האדם, הא למדת שאפ"ל עכו"ם ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול, התם בשבע מצות דידהו'.

[א.ה. באגרו"מ יו"ד ג' צ' כ' דנפ"מ בין ב' הדרשות היא לגבי עבד דגזל ל"ש, אך אינו מיעקב, יעו"ש].

ובחגיגה י"ג א' 'אמר ר' אמי אין מוסרין דברי תורה לעובד כוכבים שנאמר לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום, ובתוד"ה אין כ' 'היה ק' להר"ר אלחנן תיפול דעכו"ם העוסק בתורה חייב מיתה כדאמר בפ' ד' מיתות עובד כוכבים העוסק בתורה חייב מיתה, והמלמדו עובר אלפני עור לא תתן מכשול כו', וי"ל דהכא מייירי אפ"ל היכא דאיכא עכו"ם אחר שרוצה ללמדו דליכא לפני עור כו', מ"מ אסור משום מגיד דבריו ליעקב עכ"ל.

והנה בב"ח והגהת פרישה ביו"ד סי' ס"ב מבואר שמותר לישראל ליתן לנכרי אבר מן החי של טמאה כיון שישאלוהו אין מוזהר בזה, והק' הש"ך שהרי נכרי מוזהר גם באמ"ה של טמאה, והפר"ח והפמ"ג שם הביאו משו"ת אמונת שמואל סי' י"ד דאין איסור לפני"ע במה שהוא עצמו אין מוזהר, והואיל וישאלוהו אין מוזהר באמ"ה של טמאה אין בו איסור לפני"ע כשנותנו לגוי שמוזהר ע"ז, וביד אברהם על שו"ע יו"ד שם כ' דמד' התו' חגיגה מוכח שגם בדבר שאין ישראל מוזהר עליו יש בו לפני עור, וע' מש"כ בגיטין.

והנה בב"ק ל"ח א' 'וכבר שלחה מלכות רומי שני סרדיוטות אצל חכמי ישראל למדונו תורתכם, קראו ושנו ושלשו, בשעת פטירתן אמרו דקדקנו בכל תורתכם ואמת הוא, חוץ מדבר זה שאתם אומרים שור של ישראל שנגח שור של כנעני פטור של כנעני שנגח שור של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם כו', ובתוד"ה קראו 'ואת' והא אמרי' בחגיגה המלמד תורה לעכו"ם עובר בעשה דמגיד דבריו ליעקב, וי"ל דבע"כ עשו ע"פ דברי המושל ולא נתחייבו למסור עצמן, אי נמי עשו עצמם גרים כדאי' בספרי דפרשת אף חובב עמים עכ"ל, ובאמת שכה"ב בספרי פ' וזאת הברכה סי' שד"מ 'וכבר שלחה מלכות שני סרדיוטאות ואמר להם לכו ועשו עצמם גרים וראו תורתן של ישראל מה טיבה, הלכו אצל ר"ג לאושא וקראו את המקרא ושנו את המדרש כו', אבל צ"ע למה הק' התו' רק מהא דמגיד דבריו ליעקב ולמה לא הק' דגוי שעסק בתורה חייב מיתה וא"כ עוברים בלפני עור, ולא משמע דאיירי שהיה גוי אחר שיכול ללמד, וע"פ ד' אמונת שמואל הנ"ל א"ש שאין לפני עור במכשיל גוי בדבר שאין ישראל מוזהר ע"ז.

גוי שלומד מישראל אם חייב

בטו"א חגיגה י"ג כ' דלמ"ד דאסור לגוי ללמוד משום גזל הרי כל שישאלוהו מלמדו אין כאן משום גזל, דכל ישראל שותפים בתורה ושותף יכול ליתן חלקו היכא שאין הפסד לשותף השני, וע"כ כשישראל מלמד גוי תורה אין בו משום גזל, ורק משום מגיד דבריו ליעקב אסור ללמדו, ואיסור זה הוא אסמכתא, ובה אין איסור היכא שמלמדו דרך עראי ומשום דרכי שלום ע"ש, וכ' בטו"א להוכיח כן דהנה בע"ד דף מ"ד אי' 'שאל נכרי את ר"ג כתיב לא ידבק בידך מאומה מן החרם, מפני מה אתה רוחץ במרחץ כו', והשיב אני לא באתי בגבולה כו' ואין אומרים נעשה מרחץ לנוי כו' ד"א אם נותנין לך וכו', ואיך השיב הא איכא לפני עור.

אם לגוי יש אסוה"נ מע"ז

ואף דז' מצוות מותר לבני נח ללמדם ואיסור ע"ז הוא מז' מצוות, אבל איסור הנאה מע"ז אינו נאסר לגוי וא"כ אינו מכלל המצוות שנצטוו בני נח, וכ' בטו"א להוכיח שגוי אין מוזהר באיסור הנאה מע"ז דבפסחים דף ע"ג א' אי' 'השוחט חטאת בשבת בחוץ לע"ז חייב עליה ג' חטאות, מה תיקן, אמר רב עירא שמוציאו מידי אבר מן החי, ואם גוי אסור להנות מע"ז הרי אינו מתקן אצל בני נח, ומזה מוכח שגוי מותר ליהנות מע"ז, וא"כ אין זה מהדינים שנוגעים לב"נ, וא"כ איך היה מותר ללמדו, ומוכח שכשישראל מלמדו אין איסור, וה"ט משום שכשמלמדו אין זה גזל. (ובעיקר הנידון אם מותר לב"נ ליהנות מע"ז עמש"כ בצה"ל ח"ב וע' מש"כ בגליון לפ' ויצא).

אלא שכ' בטו"א שכ"ז למ"ד דאיסור גוי בת"ת הוא משום גזל, אבל למ"ד משום נערה המאורסה ק' דזה יאסר גם בישראל מלמדו, וק' מכמה מקומות שהיו עונים תשובות על שאלות של גויים בדברי תורה.

חצי גוי וחצי ישראל אם מותר ללמוד תורה

וכע"ז יש לדון שביבמות מ"ו א' בגמ' מבואר שלד' רב אויא גוי שמכר עצמו לישראל נקנה לו קנין הגוף גם בלא טבילה וא"י להתגייר, ובמנ"ח מצוה שמ"ז כ' שאם מכר עצמו לב' ישראלים וא' שחררו הרי זה גוי שחציו קנוי לישראל וחציו אינו קנוי, ונמצא שחציו שאינו קנוי יכול להתגייר וחציו הקנוי אין יכול להתגייר, ואם נתגייר הר"ז חצי גוי וחצי ישראל, וע"ש שדן מה יעשה בשבת שהרי גוי ששבת חייב מיתה וחציו ישראל א"י לעשות מלאכה. ויש לדון אם מותר לו ללמוד תורה, ויתכן דכיון שהאיסור הוא משום גזל א"כ כיון שחציו הישראל מותר ללמוד תורה א"כ לא חשיב גזל, והרי להטו"א כשישראל מלמדו לא חשיב גזל, וכ"ש באופן זה, אך אם הוא משום מאורסה, יש לדון לאסור שהרי היא כמאורסת לחציו דאסור, וכדאי' ביבמות מ"ה ב' גבי חצי עבד וחצי בן חורין שקידש אשה נמצא צד עבדות משתמש באשת איש. [א.ה. יעו"י בחת"ס חולין לג. דלמד בד' הרמב"ם דגוי שקיבל עליו שלא לעבוד ע"ז מותר ללמוד תורה].

אם מותר ללמד גוי דיני ממונות

בגמ' מבואר שבז' מצוות מותר ללמד, והנה מצות דינים שנוהגת בב"נ, ובדף נ"ו יליף ר' יוחנן דינין מקרא דויצו אלו הדינין, וכן הוא אומר כי ידעיתו למען אשר יצוה את בניו וגו', ור' יצחק יליף א-להים זו דינין דכתיב ונקרב בעל הבית אל האלהים, ובשו"ת רמ"א סי' כ' שיש נפ"מ לדינא ביניהם דלר' יוחנן דיליף מויצו לעשות צדקה ומשפט לא נצטוו בכל דיני ממונות כמו ישראל, ולר' יצחק דיליף מא-להים ויליף גז"ש מונקרב בעה"ב על האלהים הרי זה ככל דיני ישראל, וכ' רמ"א שיש לפסוק כר' יצחק, ולפ"ז יהא מותר ללמד גוי כל דיני ממונות כיון שאותם דינים נוהגים אצלם. וע' מהר"ק חיות ב"מ קי"ט א.

ללמד גוי איך מקריבים בבמה

ובזבחים קט"ז ב' בני ישראל מצווין על שחוטי חוץ ואין העובדי כוכבים מצווין על שחוטי חוץ, לפיכך כל אחד ואחד בונה לו במה לעצמו ומקריב עליה כל מה

צבא הלוי

**פרט ועוללות מתורת רבנו
צבני אליהו הלוי שמינברג
שלמ"א**

שירצה, א"ר יעקב בר אחא אמר רב אסי אסור לסייען ולעשות שליחותן, אמר רבה ולאורינהו להו שרי, כי הא דאיפרא הורמיז אימיה דשבור מלכא שדרה קורבנא לרבא שלחה ליה אסקוה ניהליה לשם שמים, אמר להו לרב ספרא ולרב אחא בר הונא זילו ודברו תרי עולמי גולאי וחזו היכא דמסקא ימא שירטון ושקלו ציבי חדתי ואפיקו נורא ממרא חדתא ואסקוה ניהליה לשם שמים כו", ומבואר שמותר ללמדם איך להקריב קרבנות כדון, ובתפארת ישראל על המשניות זבחים פ"ד אות ל"ה הביא שמקשים הרי אסור ללמד לגוי תורה, וכ' דמצוות דשייכי בהו מותר ללמד, ועוד תי' שהוראת המעשה בלי טעם אינו נחשב לימוד.

ללמד גוי ס' קהלת

ובהרחב דבר פ' אמור (ויקרא כ"ג ל"ד) כ' שמשום כך היה מנהג אומות העולם לעלות לירושלים בחג הסוכות, ובזכרה הזהיר את אומות העולם אם לא יבואו בחג הסוכות לירושלים, והיינו ע"פ הגמ' בתענית פרק ד' היאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גבו וע"כ היו באים לירושלים, והוסיף עוד שעל כן נאמר ספר קהלת בחג הסוכות באשר דברים אלו אמר גם לפני חכמי הגוים. ולכא' ק' הרי לגוי אסור ללמוד תורה ואיך לימדם את קהלת, ואולי כ"ז היינו קודם שנתחבר ונעשה חלק מכתבי הקדש, אך אפשר לפי הנ"ל שדברים הנוגעים לגוי מותר להם ללמוד ואפשר שהדברים האמורים בקהלת שייכים גם בגוים.

[א.ה. בשלט"ג ע"ז פ"ק אות ב' כ' דנ"ך מותר ללמדם].

ויש לברר בגוי העובד בבית ישראל האם מותר ללמדו דיני בישול עכו"ם באיזה אופן מותר ובאיזה אופן אסור, [א.ה. באהבת יהונתן בהפטרות בשלח כ' תורה שבע"פ מותר ללמדם].

ללמד גוי דיני יין נסך

ובע"ז ל' ע"א אי' שמואל ואבלט הוו יתבי, אייתו לקמיהו חמרא מבשלא משכיה לידיה, א"ל שמואל הרי אמרו יין מבושל אין בו משום יין נסך, ופרש"י 'אבלט עובד כוכבים היה משכיה אבלט לידיה שלא יגע בו ויאסרנו', והיינו שאבלט שהיה נכרי נמנע מליגע ביין שלא יאסר, ואמר לו שמואל שא"צ להזהר משום שיינו מבושל אין בו משום יין, ומבואר שמותר לומר לגוי באיזה אופן אין היין נאסר כדי שלא יצטרך להזהר, ולכא' ה"נ יהא מותר לומר לו באיזה אופן אין בישולי עכו"ם ובאיזה אופן יש בישולי עכו"ם.

ללמד גוי דיני אמירה לעכו"ם

ויל"ע אם מותר לומר לו באיזה אופן מותר אמירה לנכרי, כיון שלכא' אי"צ שידע הגוי ורק צריך שידע הישראל מה מותר לומר לגוי, ואולי גם בזה יש צורך שלא יעשה לישראל דבר שאסור לישראל לומר לגוי וע"כ לא יעבור ישראל על איסור אמירה לגוי וצ"ע.

ול' הרמב"ם פ"י ממלכים ה"ט גוי שעסק בתורה חייב מיתה, לא יעסוק אלא בשבע מצוות שלהן בלבד, ומשמע שמותר לעסוק רק בז' מצוות, וא"כ יהא מוכח שאסור ללמדם דיני בישולי גוים, וכן ק' על ד' התפא"י הנ"ל.

ללמד גוי שבא להתגייר

בשבת ל' ע"א 'שוב מעשה בנכרי אחד שהיה עובר אחורי בית המדרש ושמע קול סופר שהיה אומר ואלה הבגדים אשר יעשו חושן ואפוד, אמר הללו למי, אמרו לו לכ"ג, אמר אותו נכרי בעצמו אלך ואתגייר בשביל ששימוני כ"ג, בא לפני שמאי א"ל גיירני ע"מ שתשימני כ"ג דחפו באמת הבנין שבידו, בא לפני הלל גייריה, א"ל כלום מעמידין מלך אלא מי שידוע טכסיסי מלכות לך ללמוד טכסיסי מלכות, הלך וקרא כיון שהגיע והזר הקרב יומת א"ל מקרא זה על מי

נאמר כו', ומהרש"א כ' ואין להקשות דא"כ היאך למדו תורה קודם שנתגייר הא אמרי' בפ"ק ארבע מיתות דעובד כוכבים הלומד תורה חייב מיתה, די"ל דהכא כיון שבא לגייר שרי ללמוד תורה.

וע' שו"ת רע"א ח"א סי' מ"א שחולק, וראי' מהרש"א ממה שלימדו תורה כ' הגרע"א שבת' יבמות כ"ד ב' מבואר שגיירו ואח"כ למדו, ע"ש שהק' שהרי לא נתגייר לשם שמים, ותי' שבטוח היה הלל שסופו לש"ש, ומבואר שלימדו רק אחר שגיירו דאם למדו קודם הגירות הרי פשוט שגירותו היה לש"ש, וע"פ טו"א הנ"ל בלא"ה לישראל אין איסור ללמד גוי למ"ד שהוא משום גזל.

והנה יש להבין ס' מהרש"א שמותר ע"ד להתגייר, ואולי ע"פ מה שהבאנו שלענין דברים הנוגעים לב"נ מותר ללמד, וא"כ לצורך להתגייר חשיב ג"כ כנוגע לעניני בני נח וצ"ע.

איך העתיקו הגוים את התורה מהמזבח

בסוטה ל"ה ב' א' ת"ר כיצד כתבו ישראל את התורה שנאמר וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת וגו' ואח"כ סדו אותן בסיד, אמר לו ר' שמעון לדברך היאך למדו אומות של אותו הזמן תורה, אמר לו בינה יתירה נתן בהם הקב"ה ושיגרו נוטירין שלהן וקילפו את הסיד והשיאוה ועל דבר זה נתחתם גזר דינם לבאר שחת שהיה להן ללמד ולא למדו, ר' שמעון אומר על גבי סיד כתבוהו וכתבו להן למטה למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל וגו', הא למדת שאם היו חוזרין בתשובה היו מקבלין אותן, וע"ש ברש"י ד"ה היאך למדו אומות כו' תורה הלא לא נצטוו לכותבה בשבעים לשון, אלא לבא וללמדה כל הרוצה שלא יהא פתחון פה לאותם האומות לומר לא היה לנו מהיכן ללומדה' ע"כ.

ובמהר"ץ חיות בסוטה כ' לדברך איך למדו אומות של אותו הזמן תורה, נ"ב אע"ג דקי"ל (לחגיגה י"ג ע"א) אסור למסור ד"ת לעובד כוכבים שנאמר לא עשה כן לכל גוי, הנה כבר חלקו הפוסקים בין תורה שבע"פ דאסור אבל תורה שבכתב שרי, ועיקר הא דלא נתנו תורה שבע"פ בכתב כדי שלא יאמרו האומות ישראלים אנחנו, על ירושלמי פ"ב דפיאה וספ"ק דחגיגה ופסיקתא פ"ב ותנחומא פ' תשא מובא קצת בתו' (גיטין ס' ע"ב) על קרא אכתוב לו רובי תורתי כמו זר נחשבו, ועוד בדוקא נקט עובד כוכבים של אותו הזמן דלהם הותרה מטעם שהביא רש"י כאן שלא יהא להם פתחון פה לומר לא היה לנו מהיכן ללמוד.

ולכא' למהר"ץ חיות הנ"ל ל"ק איך למד הלל את אותו גוי שהרי תורה שבכתב שרי, ומבואר במהרש"א דלא כמהר"ץ חיות.

[א.ה. כ' ההעמק דבר בהרחב דבר ויקרא י"ח ה' חקיו ומשפטיו, המה דרשות עפ"י חקי המדות וההלכות שיוצא עפ"י חכמת התלמוד ע"י החקים, לא עשה כן לכל גוי, קאי על דבריו שעובדי כוכבים אע"ג שלמדים מקרא, וכך רצונו ית' שע"כ נצטוו יהושע לכתוב על האבנים בשבעים לשון, אלא ודאי שהרצון הי' שילמדו מקרא, אבל מכ"מ אין בהם תבונה לעמוד על דקדוקי המקראות, שביארנו על י"ג מדות יע"ש, אבל המשפטים בל ידעום שהוא התלמוד, ויעוי' במשיב דבר ח"ב סי' ע"ז].

אם דוקא עוסק בפלפול או גם בדיעת התורה

והנה בפמ"ג סי' תר"ע בא"א כ' 'זוידים ביד עוסקי תורתך, על דרך אשר קדשנו במצותיו וצונו לעסוק בדברי תורה שנצטוונו לפלפל בה כו', מסר אותם בעוסקי תורתך ושישים בפלפולם כמאמר החכם כי מי שלא טעם טעם שמחת התרת הספיקות לא טעם שמחה מעולם ע"ש, והנה ל' הגמ' כאן עכו"ם שעוסק בתורה חייב מיתה, וא"כ ע"פ ד' הפמ"ג היינו דוקא בעוסק בפלפולא ולא רק בדיעת התורה, וא"כ היה מיושב כמה מהקו' הנ"ל וי"ל. [א.ה. יעו"י ברש"י כתובות קיא. דמ' דאסור למסור להם סוד טעמי תורה].